

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Міщенко Ілона Володимирівна

кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри морського, митного та інформаційного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПЕРЕГЛЯДУ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ У РАЗІ ВСТАНОВЛЕННЯ ЄСПЛ ПОРУШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ

Одним із способів забезпечення законності при притягненні осіб до адміністративної відповідальності загалом та за порушення митних правил, зокрема, є інститут оскарження постанов у справах про порушення митних, передбачений Главою 72 Митного кодексу України та Главою 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Відповідно до ч. 4 ст. 55 Конституції України кожному гарантується право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1]. У разі, коли міжнародний суд, юрисдикцію якого визнала Україна, встановлює порушення міжнародних зобов'язань держави, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, держава зобов'язана вжити заходів для відновлення порушених прав. Одним із таких заходів є перегляд національних рішень, у тому числі постанов у справах про порушення митних правил, які були ухвалені з порушенням міжнародних стандартів справедливого судового розгляду, права власності чи принципу пропорційності стягнення.

Українські суб'єкти, яких притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, активно використовують своє право на міжнародний захист та відновлення порушених державою прав в Європейському суді з прав людини (далі – ЄСПЛ). Аналіз практики Європейського суду з прав людини свідчить, що переважна більшість справ, які розглядає цей суд стосуються порушення принципу пропорційності розміру стягнення розміру шкоди, яка завдана правопорушенням, а значить такий штраф вважався непропорційним втручанням в майнові права особи. Прикладом цього можуть слугувати Рішення ЄСПЛ від 13 січня 2022 року у справі «Краєва проти України» [2]. В цьому рішенні суд поставив під сумнів правильність застосування статті 483 МК України, яка передбачає умисне приховування товарів від митного контролю, в той час як особа помилково подала митниці неправильні відомості та не мала наміру приховувати товар від митного контролю. ЄСПЛ встановив порушення Україною статті 1 Першого протоколу до Конвенції, яке полягало в тому, що накладене на заявницю стягнення у частині суми штрафу було непропорційним втручанням у її майнові права.

На підставі зазначеного рішення ЄСПЛ заявниця звернулася до Верховного Суду з проханням скасувати постанову суду апеляційної інстанції, якою цей штраф було остаточно встановлено. Постановою Великої Палати Верховного Суду від 27 липня 2022 року у справі № 334/5231/13 (провадження № 13-9зв022) постанова апеляційного суду була скасована, а справа передана на новий розгляд апеляційного суду [3]. В результаті нового розгляду особу визнано винною, однак провадження закрито у зв'язку із закінченням строків накладення стягнення [4].

В Рішенні ЄСПЛ від 29 серпня 2024 року у справі «Ганущак проти України» заява № 40776/16) стягнення (штраф у розмірі 100% вартості товару та його конфіскація) також визнано непропорційним шкоді від вчиненого порушення [5]. Зважаючи на суперечливу практику тлумачення поняття «товар» в контексті ст. 482 МК України та відсутність єдності

в рішеннях за аналогічними справами в самому суді, який виніс постанову, ЄСПЛ встановив, що Україна порушила статтю 1 Першого протоколу до Конвенції та присудив заявнику компенсацію матеріальної шкоди в розмірі накладеного штрафу. Оскільки питання щодо додаткового стягнення у вигляді конфіскації ЄСПЛ не розглядалося, заявник звернувся до Верховного Суду з проханням скасувати постанову апеляційного суду та закрити провадження у справі у зв'язку з відсутністю складу порушення митних правил. Зважаючи на те, що ЄСПЛ не визнав рішення апеляційного суду про винуватість заявника таким, що загалом ставить під сумнів результат розгляду справи, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що підстав для повторного розгляду справи про порушення митних правил немає, і відмовила у задоволенні заяви про перегляд судового рішення [6].

Як бачимо, винесення рішення ЄСПЛ не завжди призводить до автоматичного задоволення вимог в рамках перегляду постанов, оскаржуваних в ЄСПЛ. В той час коли ЄСПЛ шукає у національному судовому рішенні порушення вимог Конвенції про основоположні права і свободи, Верховний Суд перевіряє, чи вплинуло встановлене міжнародним судом порушення на законність і обґрунтованість постанови про порушення митних правил, а також чи може перегляд сприяти повному відновленню порушених прав заявника.

У випадку скасування постанови у справі про порушення митних правил необхідно забезпечити не лише повторний розгляд справи, а й належне виконання рішень, наприклад, повернення сплачених штрафів, зняття обмежень чи внесення змін до записів інформаційній системі митних органів. Відсутність чітких інструкцій і процедур іноді ускладнює реалізацію цих заходів. Перегляд постанов у справах про порушення митних правил у разі встановлення міжнародною судовою установою порушення міжнародних зобов'язань держави є важливою гарантією дотримання принципів верховенства права, справедливості та ефективного захисту прав людини, та сприяє формуванню усталеної позиції з метою одноманітного та правильного застосуванню норм МК України та інших актів митного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України, прийнята та п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/card2#Card>
2. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі «Краєва проти України» (Заява № 72858/13) – Страсбург, 13 січня 2022 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h08#Text
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 липня 2022 року у справі №334/5231/13-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105565340>
4. Постанова Запорізького апеляційного суду від 02 вересня 2022 р. у справі №334/5231/13-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106322682>
5. Європейський суд з прав людини. Рішення у справі «Ганущак проти України» (Заява № 40776/16). – Страсбург, 29 серпня 2024 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_k29#Text
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30 квітня 2025 р. у справі № 668/10895/15-п. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297935>

Ключові слова: оскарження, міжнародний захист, ЄСПЛ, пропорційність, майнові права.

Key words: appeal, international protection, ECHR, proportionality, property rights.

КАЧУРІНЕР В.Л.

Міжнародно-правова практика звільнення військовополонених.....116

Секція № 5

Міжнародні регіональні механізми захисту прав людини

СТОЙКО О.М.

Рішення ЄСПЛ щодо порушень прав людини у ході російсько-української війни.....120

ПРОЦЕНКО І.М.

Сучасна позиція Ради ООН з прав людини щодо односторонніх примусових заходів (на прикладі доповіді Спеціального доповідача).....122

КУЗЬМА В.Ю.

Компенсаційний механізм захисту жертв російської агресії в рамках Ради Європи: елементи та реалізація.....125

ПЛОТНІКОВА М.В.

Діяльність Ради Європи у створенні компенсаційного механізму відшкодування збитків, завданих збройною агресією РФ.....127

МІЩЕНКО І.В.

До питання перегляду постанов у справах про порушення митних правил у разі встановлення ЄСПЛ порушення міжнародних зобов'язань України.....131

РАЗДОРЖНИЙ Г.Ю.

Міграційна криза в Європейському Союзі : проблеми та перспективи вирішення.....133

Секція № 6

Захист прав найбільш вразливих груп населення

СІНЬОВА Л.М.

Щодо надання одноразової грошової допомоги учням перших класів в 2025 році.....135

МАНУЇЛОВА К.В.

Забезпечення рівності для груп із особливими потребами в умовах надзвичайних ситуацій.....137

TAYLOR A.V.

A few thoughts on the barriers to women's legal empowerment in islamic states.....140

ЖАКУН М.Ю.

Репатріація депортованих дітей у міжнародному праві: від нюрнберзької доктрини до гаазьких механізмів.....142

Секція № 7

Імплементація норм міжнародного права прав людини в національне законодавство України

МІНЧЕНКО Д.А.

Виконання рішень ЄСПЛ як індикатор правової зрілості держави: досвід України.....147